

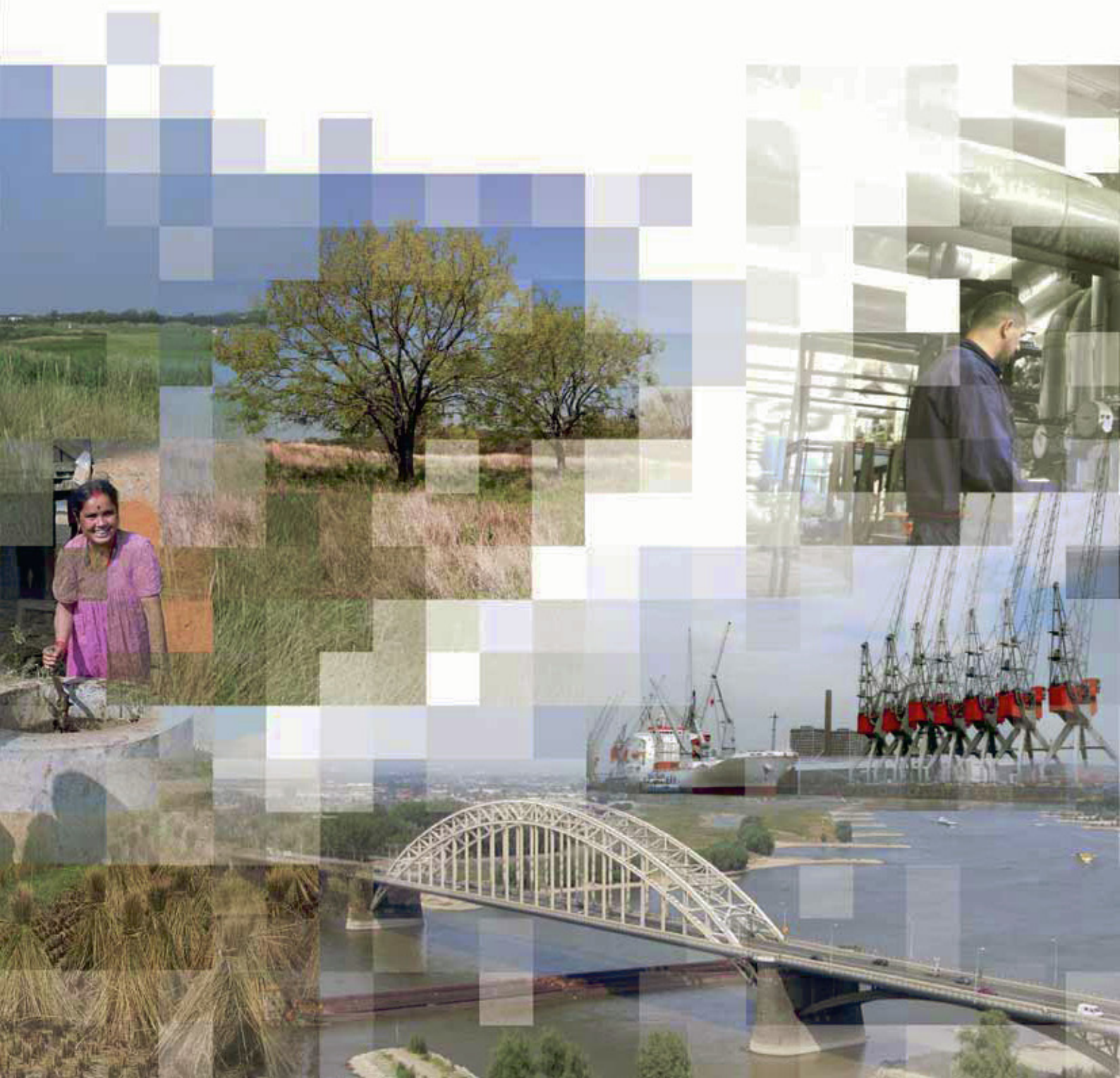

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Windenergie Goeree-Overflakkee

Advies over reikwijdte en detailniveau
van het milieueffectrapport

8 juli 2013 / rapportnummer 2800-40

1. Hoofdpunten van het MER

Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland en het college van Burgemeester en Wethouders van Goeree-Overflakkee hebben het voornemen om maximaal 260 megawatt (MW), aan windenergie mogelijk te maken in de Randzone van Goeree-Overflakkee. Ten behoeve van de onderbouwing van de besluitvorming over de herziening van de Provinciale Structuurvisie, de Provinciale Verordening Ruimte en de Gemeentelijke Structuurvisie wordt een plan-MER inclusief Passende beoordeling opgesteld. Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland coördineert de procedure.

De Commissie voor de m.e.r. (hierna 'de Commissie')¹ beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport (MER). Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- een onderbouwing van het totale op te stellen vermogen van maximaal 260 MW op Goeree-Overflakkee (waarom hier, waarom niet meer dan 260MW?);
- een uitwerking van de plaatsingsvisie, met onderbouwing van de keuze voor de Randzone en de principes en randvoorwaarden die voor de gehele Randzone en voor de afzonderlijke plaatsingsgebieden gehanteerd zullen worden;
- een uitwerking van alternatieven per afzonderlijk mogelijk plaatsingsgebied, vanuit verschillende perspectieven (maximaal vermogen binnen wettelijke kaders, landschap, leefomgeving, natuur), mede door te variëren in aantal en soort turbines en plaatsing. De milieugevolgen van de alternatieven per afzonderlijk plaatsingsgebied ten opzichte van de referentiesituatie;
- samenstelling van enkele combinaties (alternatieven) van plaatsingsgebieden voor de gehele Randzone. Bepaling van hun milieugevolgen (inclusief vermogen windenergie, en impact op landschap, leefomgeving en natuur), en uiteindelijk de bepaling en onderbouwing van het voorkeursalternatief voor de gehele Randzone;
- een Passende beoordeling voor de gevolgen van het voornemen op de Natura 2000-gebieden Grevelingen, Krammer-Volkerak, Haringvliet, Oosterschelde en de Duinen Goeree & Kwade Hoek.

De Commissie vindt het belangrijk dat in dit MER aandachtspunten voor latere project-m.e.r. voor concrete windparken duidelijk in beeld gebracht worden, tegelijkertijd zal in dit stadium ook voldoende zekerheid geboden moeten worden dat inderdaad ruimte is gevonden voor de beoogde 260 MW.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

¹ De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder 'Advisering' of door in het zoekvak het projectnummer in te geven.

De Commissie heeft voor dit advies het plangebied bezocht. Ook heeft zij de reacties² die zij via het bevoegd gezag heeft ontvangen – voor zover deze nieuwe inzichten naar voren brengen over specifieke lokale milieumomstandigheden of te onderzoeken alternatieven – betrokken bij haar advisering. De Commissie beperkt zich in haar advisering tot de inhoudelijke milieu-informatie over het voornemen. Dat betekent dat zij de volgende onderwerpen, ondanks dat zienswijzen hier aandacht voor vragen niet in haar advisering heeft betrokken.

- de door de nationale overheid gemaakte beleidskeuze voor windenergie en de milieuver- schillen met andere (duurzame) methoden om energie op te wekken;
- de aanvaardbaarheid van wettelijke normen (zoals voor geluid en slagschaduw);
- mogelijke sociaal-economische gevolgen (inclusief planschade) van het voornemen.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie bouwt in haar advies voort op het Startdocument Goeree Overflakkee. Dat wil zeggen dat ze in dit advies niet ingaat op de punten die naar haar me- ning in het Startdocument voldoende aan de orde komen.

2. Achtergrond en besluitvorming

2.1 Nut- en noodzaak

In de ontwerp Structuurvisie Wind op Land (verder SVWOL) zijn afspraken tussen rijk en pro- vincie vastgelegd over windenergie op land. In Nederland moet in 2020 tenminste 6.000 MW aan opgesteld windenergievermogen op land zijn gerealiseerd waarvan 735,5 MW in Zuid- Holland. De SVWOL benoemt de randzone van Goeree-Overflakkee als één van de plaatsings- gebieden voor grootschalige windenergie, waarbij in het bijbehorende MER wordt uitgegaan van een mogelijk te realiseren vermogen van 75-212 MW. De provincie Zuid Holland en de gemeente Goeree-Overflakkee hebben afgesproken maximaal 260 MW in de randzone van Goeree-Overflakkee mogelijk te willen maken. Geef in het MER – mede aan de hand van SVWOL en het bijbehorende MER – duidelijk weer welke milieuargumenten ten grondslag liggen aan de keuze voor Goeree Overflakkee en het maximaal op te stellen vermogen, ook in vergelijking met andere mogelijke locaties in de provincie.

Schat zo goed mogelijk de emissies door energieopwekking uit fossiele brandstoffen die met dit initiatief vermeden worden.³ Gebruik ter bepaling van de CO₂ -emissiereductie de getallen uit het Protocol Monitoring Duurzame Energie. Geef ook aan in hoeverre het voornemen bij- draagt aan de landelijke, provinciale en gemeentelijke doelstellingen voor duurzame energie en emissiereducties.

² In totaal heeft de Commissie 34 unieke reacties ontvangen.

³ Bij vermeden emissies kan naast CO₂ ook gekeken worden naar vermeden emissies van bijvoorbeeld PM₁₀, NO_x en SO₂.

2.2 Beleidskader en randvoorwaarden

Geef in het MER aan welke wet- en regelgeving en welk beleid relevant is voor de windenergie op Goeree Overflakkee.⁴ Geef tevens aan welke consequenties deze kaders hebben voor het voornemen/ alternatieven.

Verwijs in het MER waar nuttig en nodig naar het bestuursakkoord tussen provincie en gemeente.⁵

3. Voorgenomen activiteit en alternatieven

In de onderstaande paragrafen geeft de Commissie de stappen weer die nodig zijn voor een helder trechteringsproces naar het voorkeursalternatief.⁶ De stappen volgen elkaar op maar er zal ook een iteratief proces nodig zijn om uiteindelijk tot het voorkeursalternatief te komen. De Commissie merkt daar bij op dat uit het Startdocument en bijbehorende documenten blijkt dat er al ten aanzien van mogelijke ontwerpen en landschap veel informatie beschikbaar is voor de trechtering naar het voorkeursalternatief, zoals de studie van VISTA landschapsarchitectuur en stedenbouw⁷.

3.1 Uitgangspunten voor plaatsing

De Commissie is van mening dat als eerste enkele belangrijke uitgangspunten voor plaatsing moeten worden beschreven, onderbouwd met milieuargumenten. De volgende punten zijn daarbij van belang:

- principes en uitgangspunten voor het hele project:
Ontwerputgangspunten voor windenergie op het hele eiland. Betrek daarbij ook de inrichtingsprincipes uit de SVWOL en aanbevelingen in het bijbehorende MER over windenergie op Goeree-Overflakkee. Daarin is bijvoorbeeld opgenomen dat een afweging tussen concentratie van turbines en spreiding (lijnen op overgang land-water) zinvol is voor Goeree-Overflakkee;
- verantwoording Randzone:
Verantwoording van gemaakte keuze voor de Randzone, ten opzichte van mogelijke andere locaties op het eiland;⁸

⁴ Zie ook de reacties van Rijkswaterstaat en de Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland.

⁵ Zie het startdocument voor een uitgebreide beschrijving van de afspraken uit het bestuursakkoord.

⁶ In het Startdocument worden twee fasen met onderzoeksvragen onderscheiden. Deze zijn niet altijd geheel navolgbaar, mede omdat niet altijd helder is op welke plaats welk schaalniveau (voor hele eiland, per plaatsingsgebied) wordt behandeld, en omdat de relatie tussen de plaatsingsvisie voor het hele eiland en de analyse van effecten aanscherping behoeft. De stappen die de Commissie adviseert kunnen overigens wel verbonden worden met de twee fasen uit het Startdocument.

⁷ Windenergie Goeree-Overflakkee, VISTA landschapsarchitectuur en stedenbouw, 21 december 2011.

⁸ Zie ook de zienswijzen over andere mogelijke locaties.

3.2 Mogelijke plaatsingsgebieden

De Commissie adviseert om vervolgens in te gaan op de mogelijkheden voor windenergie in afzonderlijke, mogelijke plaatsingsgebieden. Omdat er tijdens het onderzoek of later bij de uitvoering nog opties zouden kunnen afvallen, adviseert de Commissie om een ruime reeks mogelijke plaatsingsgebieden te onderzoeken.

- Neem in het MER een kaart op van de Randzone met een weergave van:
 - bestaande turbines;
 - voorlopige bestuurlijke keuze (vijf plaatsingsgebieden);
 - andere mogelijke locaties die consistent zijn met de uitgangspunten uit paragraaf 3.1 van dit advies;
 - (mogelijke) projecten in de omgeving, zoals windpark Krammer en windparken bij Haringvlietdam en Hellegatsplein (zoals genoemd in MER SVWOL);
- Werk voor elk mogelijk plaatsingsgebied alternatieven uit, zowel voor de voorlopige bestuurlijke keuze van 5 plaatsingsgebieden als andere mogelijke locaties. Kies daarbij in ieder geval de volgende verschillende mogelijke perspectieven: maximaal vermogen binnen wettelijke kaders, optimaal landschap, zo min mogelijk effecten op de leefomgeving, zo min mogelijk impact op natuur. Denk daarbij aan:
 - aantal turbines;
 - soort turbines (masthoogtes en vermogen);
 - diverse configuraties (lijnopstellingen, dubbele lijnopstellingen en clusters);
- Houd bij plaatsingsgebied C rekening met het Noordrandproject.

3.3 Combinaties van plaatsingsgebieden/ alternatieven

Wanneer de effecten (zie hoofdstuk 4 van dit advies) van de alternatieven per plaatsingsgebied (zie paragraaf 3.2 van dit advies) zijn onderzocht, ga dan als laatste stap in op kansrijke combinaties van plaatsingsgebieden ten behoeve van alternatieven voor de gehele Randzone. Vorm de combinaties zo, dat afwegingen tussen te behalen vermogen, landschappelijke inpassing, gevolgen voor natuur en voor de leefomgeving inzichtelijk gemaakt kunnen worden.

Werk in elk geval alternatieven uit met (binnen de principes van de plaatsingsvisie en de MW ambitie) zo veel mogelijk spreiding over het eiland (relatief veel locaties) en met zoveel mogelijk concentratie (relatief weinig locaties), zie bijvoorbeeld de locatiestudie van VISTA landschapsarchitectuur en stedenbouw.⁹

Wanneer ook daarvan de milieueffecten zijn onderzocht (hoofdstuk 4 van dit advies) benoem en beargumenteer dan tot slot het Voorkeursalternatief.

⁹ Windenergie Goeree-Overflakkee, VISTA landschapsarchitectuur en stedenbouw, 21 december 2011.

3.4 Referentie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven/ varianten wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds definitief is besloten.¹⁰ Geef een overzicht van deze activiteiten in de referentie.

De Commissie merkt op dat het Windpark Krammer (nog) geen autonome ontwikkeling is omdat er nog geen definitieve besluitvorming over heeft plaatsgevonden. De Commissie adviseert om met scenario's (wel of geen Windpark Krammer) te werken voor het Windpark Krammer, en in het ontwerp voor windenergie op Goeree Overflakkee rekening te houden met verschillende mogelijke configuraties voor Krammer (mogelijk ontwerp, aantal en hoogtes turbines). Het zelfde geldt voor mogelijke andere projecten voor windenergie in de nabije omgeving zoals: Haringvlietdam, Hellegatsplein en rand Volkerak-Zoommeer.

4. Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

4.1 Algemeen

Beschrijf de milieugevolgen ten opzichte van de referentiesituatie van de alternatieven per plaatsingsgebied (zie paragraaf 3.2 van dit advies) en de alternatieven voor de gehele Randzone (zie paragraaf 3.3 van dit advies). Koppel de resultaten terug met de uitgangspunten uit de plaatsingsvisie.

De Commissie adviseert de effecten in absolute zin en – waar mogelijk, zoals bij geluid – per eenheid van opgewekte energie (kWh) inzichtelijk te maken. Dit is van belang omdat de plaatsingsgebieden en de daaruit te formeren alternatieven niet dezelfde milieueffecten en energieopbrengst zullen hebben.¹¹ Deze effecten moeten in een overzichtstabel worden gepresenteerd en als basis dienen voor de alternatievenvergelijking.

Het detailniveau van de effectbeschrijving dient aan te sluiten bij het te nemen besluit. Het benodigde detailniveau kan per milieuaspect verschillen.

¹⁰ Zie ook de (lopende) projecten die Rijkswaterstaat in haar reactie heeft aangegeven.

¹¹ Een locatie met meer milieueffecten en meer vermogen kan dan een zelfde score krijgen als een locatie met minder milieueffecten maar ook minder vermogen.

4.2 Energieopbrengst

Beschrijf in het MER wat de totale te verwachten energieopbrengst is van de alternatieven.¹² Beschouw daarbij de diverse turbinevermogens (bijv. tussen 3–5MW en 5–8 MW) en relevante ashoogtes apart. Bepaal de vermeden emissies van CO₂, SO_x en NO_x t.g.v. de opwekking van elektriciteit met behulp van windturbines.

Houd – indien van toepassing – ook rekening met de afname van energieopbrengst als gevolg van mitigerende maatregelen waarbij het vermogen van de turbines beperkt wordt, bijvoorbeeld om hinder door slagschaduw en geluid terug te dringen.

4.3 Natuur

4.3.1 Algemeen

Geef in het MER aan welke kenmerkende habitats en soorten aanwezig zijn in het studiegebied.¹³ Beschrijf de huidige staat en de autonome ontwikkeling van de natuur in het gebied. Ga daarna in op de ingreep-effectrelatie tussen de alternatieven en de in het studiegebied aanwezige natuurwaarden. Windturbines kunnen leiden tot verhoogde sterfte onder vogels en vleermuizen ten gevolge van aanvaringen. Daarnaast kan met name bij vogels sprake zijn van barrièrewerking en aantasting van het leefgebied.

Beschrijf voor de aanlegfase in het MER op hoofdlijnen het volgende:

- het gebied en tijdsduur waarbinnen de flora en/of fauna (bijvoorbeeld zeezoogdieren, vogels, vleermuizen en vissen)¹³ beïnvloed kan worden door o.a. de aanleg van (tijdelijke) wegen, grondverzet, (onderwater)geluid/trillingen en licht;
- de aard van de effecten en mogelijke gevolgen;
- relevante mitigerende maatregelen, bijvoorbeeld uitvoering van aanlegwerkzaamheden in de ecologisch minst kwetsbare periode.

Beschrijf voor de gebruiksfase in het MER op hoofdlijnen het volgende:

- effecten van het windpark o.a. door direct ruimtebeslag en barrièrewerking (op basis van de beschikbare informatie over verstoringafstanden en uitwijkgedrag);
- onderbouwde indicatie van de ordegrrootte van het te verwachten aantal aanvarings-slachtoffers bij vogels en vleermuizen¹³;
- relevante mitigerende maatregelen, bijvoorbeeld door bepaalde opstellingen, mijden van bepaalde locaties, stilzetten van de turbines op bepaalde momenten.

Laat hierbij zien of de natuurwaarden in de aanleg- of gebruiksfase in het ene gebied gevoeliger zijn dan in het andere.

¹² Omdat windaanbod hierbij een cruciale factor is adviseert de Commissie ook rekening te houden met de locatiespecifieke omstandigheden en niet alleen uit te gaan van het protocol Monitoring Duurzame Energie (MDE).

¹³ Het ligt, gezien het voorliggende besluit, voor de hand een selectie van te beschrijven habitats en soorten te maken.

4.3.2 Gebiedsbescherming

Beschrijf de mogelijke invloed van het voornemen op beschermde natuurgebieden, zoals Natura 2000-gebieden (inclusief hierin opgenomen beschermde natuurmonumenten) en de Ecologische hoofdstructuur (EHS).¹⁴ Maak onderscheid tussen de verschillende gebieden en geef hiervan de status aan. Ook als het voornemen niet in of direct naast een beschermd gebied ligt, kan het gevolgen hebben op een beschermd gebied (externe werking). Geef per gebied de begrenzingen van het gebied aan op kaart, inclusief een duidelijk beeld van de ligging van het plangebied ten opzichte van de beschermde gebieden.

Natura 2000-gebieden

Uit het MER en de Passende beoordeling voor de Structuurvisie Wind op Land blijkt dat aantasting van de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden door windenergie op Goeree Overflakkee nog niet is uit te sluiten en dat bij vervolgonderzoek op provinciaal- en/of projectniveau nog een oplossing gevonden moet worden.¹⁵ De opgave voor de passende beoordeling voor Windenergie Goeree Overflakkee is daarom om nu wel de zekerheid te verkrijgen dat en onder welke voorwaarden het project – al of niet in cumulatie met andere projecten – de natuurlijke kenmerken van het gebied niet aantast.¹⁶

Maak aan de hand van globale gegevens over vogelbewegingen (seizoenstrek, foerageertrek, slaaptrek etc.) een afbakening van Natura 2000-gebieden die vanwege instandhoudingsdoelstellingen voor vogels mogelijk worden beïnvloed. De Commissie is van oordeel dat in ieder geval de volgende Natura 2000-gebieden relevant zijn: Grevelingen, Krammer-Volkerak, Haringvliet, Oosterschelde en de Duinen Goeree & Kwade Hoek. Geef per Natura 2000-gebied:

- de instandhoudingsdoelstellingen voor de relevante soorten en habitats en geef aan of er sprake is van een behoud- of verbeterdoelstelling;
- de actuele populatieomvang van soorten en voor zover mogelijk te verwachten veranderingen daarin aan de hand van meerjarige trends;
- de gevoeligheid en kwetsbaarheid van soorten en populaties voor de aanleg en aanwezigheid van windturbines in de omgeving.

Ecologische hoofdstructuur

Beschrijf voor de EHS in de plangebieden de daarvoor geldende ‘wezenlijke kenmerken en waarden’. Onderzoek welke gevolgen het initiatief op deze actuele en potentiële kenmerken en waarden heeft. Voor de EHS geldt volgens de Nota Ruimte een ‘nee-tenzij’ regime. Geef aan hoe het ‘nee-tenzij’ regime provinciaal is uitgewerkt en of het voornemen hierin past.¹⁷

¹⁴ Let op: naast Natura 2000- en EHS-gebieden zijn er andere beschermde gebieden, zoals beschermde natuurmonumenten (art. 10 Natuurbeschermingswet 1998) en beschermde leefomgevingen (art. 19 Flora- en faunawet). Elk gebied kent zijn eigen beschermingsregime.

¹⁵ Uit de wetgeving volgt dat een project of plan alleen doorgang kan vinden als de zekerheid wordt verkregen dat de natuurlijke kenmerken niet worden aangetast, of, als aantasting niet valt uit te sluiten, de zogenaamde ADC-toets¹⁵ met succes wordt doorlopen.

¹⁶ Uit de huidige lijn in de jurisprudentie volgt dat dit het geval is wanneer er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat er geen schadelijke gevolgen voor de natuurlijke kenmerken zijn.

¹⁷ Per provincie is een toetsingskader en compensatieregeling EHS vastgesteld, dat in principe past binnen de nationale Nota Ruimte en de Spelregels EHS.

4.3.3 Soorten

Beschrijf welke door de Flora- en faunawet beschermde en welk andere bedreigde, niet door de Flora- en faunawet beschermde soorten te verwachten zijn in het studiegebied, waar zij voorkomen en welk beschermingsregime voor de betreffende soort geldt. Ga in op de mogelijke gevolgen van het voornemen voor deze beschermde soorten.

4.4 Landschap en cultuurhistorie

Analyseer de typerende karakteristieken van het landschap onder andere aan de hand van de studie van VISTA landschapsarchitectuur en stedenbouw.

Breng in het MER de landschappelijke gevolgen van de alternatieven (voor afzonderlijke gebieden en de Randzone als geheel) in beeld. Besteed daarbij aandacht aan de visualisaties van de windparken en interferentie met andere windparken. Ga in op de eventuele positieve bijdrage aan het landschap door de nieuwe kenmerken en de opschaling van bestaande en ongelijksoortige windturbines.

Visualisaties

De nieuwe generatie windturbines heeft een dusdanige maat dat de turbines van grote afstand zichtbaar zijn in het landschap. Maak daarom:

- een kwantitatieve visualisatie door middel van een zichtbaarheidsanalyse;¹⁸
- een kwalitatieve visualisatie door middel van fotomontages, gezien vanaf het maaiveldniveau en vergezeld van een beschrijving van het beeld en locatie op kaart.

Maak visualisaties gezien vanuit het eiland, en vanuit de omliggende wateren en het zicht vanuit en op de diverse dorpen. Doe dit ook vanuit en op landschappelijk waardevolle gebieden met grote recreatieve waarde. Varieer daarbij met verschillende standpunten en verschillende afstanden. Formuleer bij elke visualisatie/standpunt de beleving daarvan.

Interferentie

Onderzoek of er sprake is van interferentie met (mogelijke) andere windparken (zie ook paragraaf 3.4 van dit advies) in de omgeving of andere hoge elementen (zoals hoogspanningsleidingen). Door de grote hoogte zijn op heldere dagen de turbines van grote afstand zichtbaar. Locaties dienen derhalve in onderlinge samenhang ontworpen en beoordeeld te worden. Beoordeel in ieder geval interferentie met bestaande parken en nieuw te realiseren parken (bijvoorbeeld Krammersluizen).

¹⁸ Bijvoorbeeld de viewshed methode of een 3D-model.

4.5 Leefomgeving

4.5.1 Hinder

Omdat hinder een onderscheidend aspect kan zijn bij de beoordeling en de invulling van de locaties adviseert de Commissie in het MER niet alleen te toetsen aan de wettelijke normen voor o.a. geluid en slagschaduw, maar ook aandacht te besteden aan de milieubelasting onder de wettelijke normen.¹⁹

Om een betrouwbare indruk van het uiteindelijk op te stellen vermogen te krijgen adviseert de Commissie om de potentiële hinder (geluid/slagschaduw) kwantitatief vast te stellen. Presenteer in het MER daarom voor de referentiesituatie en alternatieven, waar relevant:

- de geluidscontouren (L_{den}) rondom de windturbines, bijvoorbeeld in 5dB-klassen, bepaal in ieder geval de ligging van de 47-dB en 42 dB-geluidcontour;
- waar relevant, de gecumuleerde geluidbelasting op de omgeving t.g.v. wegverkeer en de windturbines;²⁰
- de contouren voor slagschaduw (van alle windturbines gezamenlijk) per zoeklocatie;
- de ligging en het aantal woningen en gevoelige bestemmingen in bovengenoemde contouren;
- de (mogelijkheid van) mitigerende maatregelen om aan de wettelijk eisen te voldoen en mogelijkheden om de hinder te beperken (ook buiten de wettelijke normen).

Besteed ook aandacht aan de geluidbelasting ten gevolge van windturbines in de stiltegebieden.

4.5.2 Externe veiligheid en radar

Stel in grote lijnen per zoeklocatie de risicocontouren vast conform het Handboek risicozone-ring windturbines (2005, nieuwe versie medio 2013) en ga na of er onaanvaardbare risico's ontstaan voor mensen, verkeer, waterkeringen/sluizen en bedrijven.²¹ Geef aan welke eventuele inrichtingsbeperkingen ontstaan door de aan te houden afstanden tot (vaar)wegen, dammen, dijken, hoogspanningsleidingen, gasleidingen e.d.

Onderzoek de beperkingen voor de radar t.b.v. het vliegverkeer (defensie/Woensdrecht en luchtverkeersleiding). Houdt daarbij rekening met het nieuwe beleid (inclusief rekenmethode) t.a.v. radarverstoring. Overleg met de betrokken ministeries is raadzaam.

¹⁹ Zij wijst erop dat naast het daadwerkelijke geluidsniveau ook andere, niet akoestische factoren (waaronder zichtbaarheid van de turbines, zie paragraaf 4.4 van dit advies) kunnen bepalen of en in welke mate mensen (geluid)hinder ondervinden van windturbines.

²⁰ Hoewel er geen toetsing van cumulatie van geluid aan wettelijke normen kan plaatsvinden, geeft de literatuur wel indicaties van de geluidkwaliteit bij cumulatieve geluidbelastingen, zoals in het RIVM rapport Milieuaandachtsgebieden in Nederland, rapportnummer. 680300005/2008. Ook de Wet Geluidhinder geeft rekenregels voor de cumulatie van geluid.

²¹ Zie ook de reactie van Rijkswaterstaat over nautische, water en verkeersveiligheid.

5. Overige aspecten

5.1 Leemten in milieuinformatie

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten onvoldoende informatie kan worden opgenomen door gebrek aan gegevens. Spits dit toe op milieuaspecten die in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen, zodat de consequenties van het tekort beoordeeld kunnen worden. Geef ook aan of dat wat ontbreekt op korte termijn kan worden ingevuld.

5.2 Onzekerheden en evaluatieprogramma

Houd bij de vergelijking aan doelen en wettelijke grenswaarden expliciet rekening met de onzekerheden in effectbepalingen.²² Geef daarvoor in het MER inzicht in:²³

- het belang van de onzekerheden in effectbepalingen voor de significantie van verschillen tussen alternatieven, en daarmee voor de vergelijking daarvan;
- op welke wijze en wanneer na realisering van het initiatief de daadwerkelijke effecten geëvalueerd worden, en welke maatregelen ‘achter de hand’ beschikbaar zijn als doelen en grenswaarden in de praktijk niet gehaald worden.

5.3 Vorm en presentatie

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. Presenteer de vergelijking bij voorkeur met behulp van tabellen, figuren, foto's, schetsen en kaarten. Zorg ervoor dat:

- het MER zo beknopt mogelijk is, onder andere door achtergrondgegevens niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst zijn opgenomen;
- recent, goed leesbaar kaartmateriaal is gebruikt, met duidelijke legenda.

²² Effectbepalingen voor de toekomst zijn inherent onzeker. Het zijn veelal de best mogelijke benaderingen op basis van in de praktijk ontwikkelde en getoetste modellen. De onzekerheden in de uitkomsten van modellen moeten wel worden onderkend. Schijnzekerheden leveren immers ondoelmatige keuzes en maatregelen op. Effecten kunnen in werkelijkheid meevallen, dan zijn te veel maatregelen getroffen. Effecten kunnen tegenvallen, dan zijn te weinig maatregelen genomen.

²³ Een factsheet op de website van de Commissie bevat meer informatie over het omgaan met onzekerheden in MER. (http://docs1.eia.nl/mer/diversen/factsheet_19_omgaan_met_onzekerheden_in_mer_webversie.pdf).

BIJLAGE 1: Projectgegevens reikwijdte en detailniveau MER

Initiatiefnemer: college van burgemeester en wethouders van de gemeente Goeree-Overflakkee en college van Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland

Bevoegd gezag: gemeenteraad van de gemeente Goeree-Overflakkee en Provinciale Staten van de provincie Zuid-Holland

Besluit: Provinciale Structuurvisie, Provinciale Verordening Ruimte en Gemeentelijke Structuurvisie

Categorie Besluit m.e.r.:

plan-m.e.r. vanwege passende beoordeling en kaderstelling voor categorie D22.2

Procedurele gegevens:

ter inzage legging van de informatie over het voornemen: 1 mei 2013 t/m 11 juni 2013
adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 26 april 2013
advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 8 juli 2013

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

ir. P. van der Boom
drs. S.R.J. Jansen
dr. M.J.F. van Pelt
drs. J.P. Siedsma (secretaris)
ing. C.P. Slijpen
dr. D.K.J. Tommel (voorzitter)

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie heeft de hierna genoemde informatie van het bevoegde gezag ontvangen. Deze informatie vormt het uitgangspunt van haar advies. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de Commissie een locatiebezoek afgelegd. Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advies:

- Startdocument planMER Windenergie Goeree-Overflakkee, provincie Zuid-Holland, 23 april 2013;
- Ecologische verkenning Windplan Goeree-Overflakkee, Mogelijke effecten en kennisleemtes ten aanzien van vogels en vleermuizen, Bureau Waardenburg B.V., 8 februari 2013;
- Goeree-Overflakkee, duurzame energie in het landschap, H+N+S Landschapsarchitecten, februari 2012;

- Windenergie Goeree-Overflakkee, Vista landschapsarchitectuur en stedenbouw, 21 december 2011.

De Commissie heeft kennis genomen van 34 zienswijzen en adviezen, die zij tot en met 18 juni 2013 van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Zij heeft deze, voor zover relevant voor m.e.r., in haar advies verwerkt.

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport Windenergie Goeree-Overflakkee

ISBN: 978-90-421-3773-8

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

W www.commissiemer.nl

